



Martha P:son Henning

Martha P:son Henning föddes i Helsingborg 1881. Hon var yngst av 11 syskon. Fadern, Nils Persson, var industriman och de ekonomiska förhållandena var goda. Man hade tjänstefolk av alla de slag. Fadern ägde såväl fastigheter inne i stan som Villan i utkanten av stan. Hon hade ett rikt kontaktnät. Hon umgicks med såväl det svenska som utländska kungahus. Hon undervisade kronprinsessan Margaret i Hälsölära på slottet. Hon spelade i kronprinsessans hockeyklubb på Stadion. Den 6 februari 1914 var hon inbjuden att från slottet se Bondetåget. I Uppsala umgicks hon med landshövding Hjalmar Hammarskjöld och biskop Nathan Söderblom med fruar. Förutom priser i hockey fick hon priser i tennis och segling. I Åre övade hon, tillsammans med de kungliga, skidåkning på dagarna och tango på kvällarna. Hon gjorde otaliga resor i Sverige och utomlands

Till de mindre angenäma erfarenheterna från barndomen var difteri år 1889. Martha behandlades med kopparsulfat. När hon tillfrisknat desinficerades barnkammaren med svavelrök. Som en följd av difterin uppstod en ackommodationsförlamning i ögonen. Denna botades med elbehandling. Kusken Viktor hade två, med Martha jämnåriga, barn. Bägge dog i difteri. När några av syskonen hade påssjuka fick man "fördelade kryddor" i påsar att lägga på kinderna. Sommaren 1897 besökte Martha Stockholmsutställningen. Där förevisades för första gången för allmänheten röntgenstrålning i Sverige. Martha fick se sin ena hand genomlyst.

Martha hade som barn många aktiviteter utöver skolan varför resultaten i denna inte var direkt lysande. På hösten 1897 for hon till England för att under en tid vistas i pension. Väl hemma avråddes Martha av sin far från att ta studenten. Även modern ogillade Marthas önskan om att få studera. En syster menade att Martha inte borde arbeta och ta brödet från andra. En god vän tyckte emellertid att Martha skulle passa som läkare. Efter studier i Stockholm tog Martha studenten 1903. Samma höst påbörjade hon studier i Lund för medicinsk-filosofisk examen. Därefter fortsatte studierna i Stockholm där Martha blev medicine kandidat 1908. 1906 opererades hon för "kall" blindtarm. Då hon efteråt var klen fick hon åka på rekreationsresa till Pallanza i Italien.

Efter medicine kandidatexamen gjorde hon i Lund "propedeuten", vilket innebar sex månaders sjukhustjänst. Därefter fortsatte studierna i Stockholm där hon 1913 avlade medicine licentiatexamen vid Karolinska Institutet. Bland sina utmärkta lärare nämner Martha Gunnar Holmgren som 1912 blivit Sveriges förste professor i otologi.

Marthas bana som öron-, näs- och halsläkare startade 1916 då hon anställdes på Serafimerlasarettets poliklinik där professor Gunnar Holmgren var chef. Wien ansågs vid den tiden vara en av världens förnämsta utbildningsplatser för ÖNH-läkare. Trots att första världskriget rasade for Martha dit. Vistelsen gav utmärkta tillfällen till att se och operera mycket eftersom många av de ordinarie läkarna var ute i kriget. Privatdocenten Robert Bárány som 1915 fått 1914 års medicinska nobelpris skulle 1917 tillträda en tjänst som chef och docent i Uppsala på en nyinrättad avdelning för ÖNH-sjukdomar. Han frågade Martha

om hon ville bli underläkare hos honom, ett erbjudande som hon antog med glädje. Bárány blev ordinarie professor i Uppsala 1926.

I Uppsala blev hon förste underläkare. Hon slutade 1920 då hon 1919 öppnat egen praktik och hade fått möjligheter att operera på Samariterhemmet. 1918 insjuknade hon under en öronoperation i Spanska sjukan. Hon överlevde men den elev som assisterat henne avled. I Uppsala arbetade hon till 1931 då hon beslöt sig för att återvända till Helsingborg.

I Helsingborg hade Martha låtit restaurera Gamlegård på Norra Storgatan 9. Fastigheten hade tidigare ägts av hennes far. Byggnaden är kulturhistoriskt skyddad och det sägs att drottning Kristina där tillbringade dagen innan hon 1654 lämnade Sverige. Här öppnade Martha sin praktik 1931. I början av 1970-talet flyttades inredning och utrustning till Fredriksdal där ett museum inrättades. Nära kungaparets Sofiero, i Laröd, lät hon bygga en sommarbostad som fick namnet Örnäshals. Martha hade under alla sina yrkesår stöd av sin husföreståndare Agnes Karlsson, född 1891. Hon anställdes redan 1918 då Martha kom till Uppsala och följde med till Helsingborg. Agnes vårdade inte bara deras gemensamma hem, hon bistod också i praktiken och hjälpte de hörselskadade med deras hörapparatsbekymmer.

På lasarettet i Helsingborg hade doktor Boivie bedrivit ÖNH-sjukvård sedan 1916. Till hans uppgifter hörde att ta hand om medellösa och mindre bemedlade patienter. Man får anta att Martha huvudsakligen tog hand om patienter som själva kunde betala. Martha hade ett utmärkt samarbete med läkarna på lasarettet. Det hände även att hon vikarierade på lasarettet. Martha hade vid tjänstgöring på sjukhuset med sig ett eget instrument för att kunna plocka upp främmande kroppar ur matstrupen. Så småningom lät hon instrumentet vara kvar på sjukhuset. Personalen fick då instruktion om att det skulle vara smörjt med gevärsfett när det inte användes. 1930 valdes Martha till sekreterare och skattmästare i Svenska Otolaryngologförbundet som bildats året innan.

År 1920 fick Martha en förfrågan från Gunnar Holmgren om hon ville åka till professor H. Burger i Amsterdam. Han var professor i ÖNH-sjukdomar och hade en organisation för hjälp till 3-4-åriga döva barn. Martha åkte dit och hennes intresse och engagemang för vård av döva och hörselskadade väcktes. Hemma i Sverige tog hon ett flertal kontakter. Gerda Meyerson startade 1921 föreningen Dövas väl, sedermera Hörselfrämjandet. Martha satt i dess centralstyrelse i 41 år. 1928 disputerade Martha i Uppsala på en avhandling om Sveriges Dövstumskolor. Hon var den sjätte kvinnliga läkaren som blev medicine doktor i Sverige. När Hörselfrämjandet startade en lokalavdelning i Helsingborg 1941 blev hon dess första ordförande. Under 12 år var hon dessutom ordförande i De dövas förening i Helsingborg. 1945 flög Martha till New York där hon tillsammans med Gunnar Holmgren och Agnar Hall besökte doktor Julius Lempert och såg honom göra en otosklerosoperation.

Martha P:son Henning var även utanför sitt ämnesområde mycket aktiv i humanitärt och annat samhällsarbete. Hon var medlem i Svenska Turistföreningens styrelse. Hon var aktiv i Röda Korset och Helsingborgs Kvinnliga Bilkårister. Körkortet, som fick nummer 12, tog hon 1912. Sommaren 1915 deltog hon i transporter av invalider från Trelleborg till Sassnitz. 1926-1931 var hon stadsfullmäktig i Uppsala varvid hon speciellt intresserade sig för sjukhus- och trafikfrågor. 1939 ställde Martha sig som läkare till Röda Korsets disposition. Hon for till Finland i två omgångar. I krigets slutskede arbetade hon vid dansk-tyska gränsen och tog hand om flyktingar. Hon blev chef för en transport av 500 sjuka. En flykting från Estland placerades bland läkarna och kunde på så sätt räddas. Transporten övervakades av en gestapoman. När budskapet kom att Berlin fallit och Hitler dött bjöd man övervakaren på

mat och cigarr. 1946 var hon med och transporterade ungerska flyktingar genom det krigsdrabbade Europa.

Martha avled 1969 vid 88 års åldern Hon var verksam som läkare in i det sista.

Texten är skriven av Ingemar Engstrand och är publicerad i Svensk ÖNH tidskrift nr 2 2019. Den baseras på material som ställts till förfogande av antikvarie Birgitta Witting vid Helsingborgs museum och från memoarboken Ett Händelserikt Liv utgiven i Helsingborg 1962.